ЃАКОВА, Ера[1]

УДК: 343.2/.7:340.133(497.7)"2023"
343.54:340.13(497.7)

ИЗМЕНИТЕ НА ПОГЛАВЈЕ XIX ВО КРИВИЧНИОТ ЗАКОНИК НА РСМ ОД 2023 ГОДИНА ВО КОМПАРАТИВЕН АСПЕКТ

Апстракт

Кривичното право во Северна Македонија е регулиран преку Кривичниот законик, кој стапил во сила во 1996 година. Но, со текот на годините, Кривичниот законик се дополнува и изменува. Последните измени ги вклучуваат измените одобрени и стапени во сила во 2023 година каде што Кривичниот законик претрпе измени кои не само што се одразија на правната фигура, туку и на санкциите на кривичните дела. На почетокот на 2023 година беа направени три крупни измени во однос на содржината на Законикот, со што првично беше направена материјализација на кривичните дела во однос на меѓународната правна помош. Потоа имаме измена на многу кривични дела од поглавјето Кривични дела против половата слобода и половиот морал, а последните измени одобрени во септември спаѓаат во поглавјето Кривични дела против службената должност.

Промените кои прилично се почувствуваа на правен аспект беа оние на сексуалните кривични дела. Во Северна Македонија, сексуалните злосторства се криминализирани во Поглавје XIX, Кривични дела против половата слобода и половиот морал. А постапката што се води за расветлување на овие кривични дела е уредена со Законот за кривична постапка.

Сексуалниот криминал обично се подразбира како сите криминални дејствија кои го загрозуваат и напаѓаат сексуалниот интегритет и моралот на една личност. Заштитен предмет на актите опфатени во оваа глава е слободата на лицето во родовите односи.

***Клучни зборови**: Измени, кривично дело, Кривични дела против половата слобода и половиот морал, казна, сексуални кривични дела.*

GJAKOVA Era[2]

UDK: 343.2/.7:340.133(497.7)"2023"
343.54:340.13(497.7)

CHANGES TO CHAPTER XIX IN THE CRIMINAL CODE OF RNM FROM 2023 IN A COMPARATIVE ASPECT

Abstract

Criminal law in North Macedonia is regulated through the Criminal Code, which entered into force in 1996. But over the years, the Criminal Code has been amended and changed. The latest changes include the changes approved and entered into force in 2023 where the Criminal Code underwent changes that not only affected the legal personality, but also the sanctions of the crimes. At the beginning of 2023, three major changes were made regarding the content of the Code, which initially materialized the criminal acts in terms of international legal assistance. Then we have the changes of many crimes from the chapter Crimes against

[1] Ера Ѓакова е студент на втор циклус студии на Правниот факултет при Универзитет на Југоисточна Европа. Email: gjakovaera@gmail.com
[2] Era Gjakova is an MA student at the Faculty of Law, South East European University. Email: gjakovaera@gmail.com

sexual freedom and sexual morality, and the last changes approved in September fall under the chapter Crimes against official duty.

The changes that were quite felt on the legal side were those of sexual crimes. In North Macedonia, sexual crimes are criminalized in Chapter XIX, Crimes against sexual freedom and sexual morality. And the procedure that is conducted to shed light on these crimes is regulated by the Law on Criminal Procedure.

Sexual crimes are usually understood as all criminal acts that threaten and attack a person's sexual integrity and morals. The protected subject of the acts included in this chapter is the freedom of the person in gender relations.

Key words: *Changes, crime, criminal acts, gender freedom and gender morality, punishment, sexual crimes.*

Вовед

Од првиот ден на човекот на планетата Земја до денес, криминалот најлојален придружник на човекот е вклучен во секоја сфера од животот. Како резултат на тоа, криминалот се нашол и во сексуалните односи. Силувањето е познато уште од античко време. Така, во Законикот на Хамураби, во еврејските закони, во првите книги од Библијата итн. силувањето е предвидено како кривично дело (Smith, 1874). Кодексот на Хамураби, кој претставува најраниот пишан законик, сметаше дека силувањето на девица е имотна штета на нејзиниот татко. Долго време силувањето на жена се сметало за имотно дело против сопругот или таткото на жртвата (Bishop, 2018). Силувањето е признаено како кривично дело и во Античка Грција и Римската Империја, кои се сметаат за темели на нашиот правен систем. Според Nghiem (2006) за Грците од тоа време, како и за Римјаните, законите за сексуално однесување, вклучувајќи силување, брачно неверство и заведување, биле фокусирани врз жената. Не заради физичка заштита на жената, туку затоа што таа била неопходно средство за продолжување на семејството и затоа била од државен интерес. Силувањето во римско време се разликува од она што денес го претставува терминот силување. Сексуалното насилство на сопругот не е криминализирано, исклучени од поимот силување била и определена категорија на жени, како што се: робинки и странски проститутки. Во исламскиот закон, силувањето се нарекува Гасаба и ал-Игтисаб. Силувањето во исламскиот закон се дефинира како: „Незаконски сексуален однос со сила од страна на маж, со жена која не е законски во брак со него, без нејзина слободна волја и согласност“ (Muhhammad & Bilal, 2021). Според Graybill (2022) хебрејската Библија содржи многу примери на сексуално насилство, вклучувајќи силување, закани за силување, сексуална трговија, половото засновано насилство во војна, фемицид и други форми на сексуална експлоатација и насилство.

Во различни временски периоди, сексуалното насилство било третирано на различни начини и форми. Со текот на вековите, со развојот на правото и третманот на човековите права и слободи како апсолутни права, доаѓа до проширување на концептот на сексуални злосторства. Денес, сексуалните злосторства сами по себе вклучуваат широк спектар на кривични дела кои го криминализираат дури и наједноставното дело што ги нарушува слободите и правата на другите во однос на сексуалната слобода. Сексуалните кривични дела Латифи (2011) ги дефинира како оние незаконски дејствија, извршени намерно, со кои се нарушува сексуалната слобода и здравје на жената, посебно заштитени со кривичното законодавство. А според Зејнели (2007), под кривични дела насочени против половата слобода и половиот морал се подразбираат оние незаконски дела извршени со вина со кои се нарушува родовиот морал и слобода.

1. Именување на кривичните дела во глава XIX од Кривичниот законик

Пред промените од 2023 година, во ова поглавје беа следните кривични дела: Силување, Обљуба врз немоќно лице, Полов напад врз малолетник кој не наполнило

14 години, Обљуба со злоупотреба на положбата, Задоволување на полови страсти пред друг, Посредување во вршење на проституција, Детска порнографија, Подведување и овозможување на полови дејствија, Прикажување на порнографски материјал на малолетник, Производство и дистрибуција на детска порнографија, Намамување на обљуба или друго полово дејствие на малолетник кој не наполнил 14 години и Родоскврнавење.

Со овие измени, називот на кривичните дела, правните фигури и казнените санкции се сменија за многу кривични дела од оваа поглавје. Измените во ова поглавје беа направени за да се прилагоди нашето законодавство кон Истанбулската конвенција која беше ратификувана од Собранието на Република Северна Македонија. Оваа конвенција има за цел да го спречи родовото насилство, да ги заштити жртвите на насилство и да ги казни сторителите на овие злосторства.[3]

Со измените одобрени во поглавјето за Кривични дела против половата слобода и половиот морал опфатени се следните дела: Полов напад и силување, Полова злоупотреба на немоќно лице, Силување на дете кое не наполнило 15 години, Обљуба со злоупотреба на положбата, Задоволување на полови страсти пред друг, Полово вознемирување, Посредување во вршење проституција, Прикажување на порнографски материјал на дете, Производство и дистрибуција на детска порнографија, Намамување на обљуба или друго полово дејствие на дете кое не наполнило 14 години и Родоскврнавење.[4]

2. Измени во член 186 од Кривичниот законик

Членот 186 е прв член во поглавјето Кривични дела против половата слобода и половиот морал. Пред неодамнешните промени, овој член беше именуван Силување, додека сега овој член го носи името Полов напад и силување. Во процесот на прилагодување на Кодексот кон Истанбулската конвенција, овој член претрпе најмногу промени. Така, член 186 ги криминализираше следниве дејствија: (1) Тој што друг со употреба на сила или закана дека непосредно ќе нападне врз неговиот живот или тело или врз животот или телото на нему блиско лице, ќе го присили на обљуба, ќе се казни со затвор од три до десет години. (2) Ако поради делото од став 1 настапила тешка телесна повреда, смрт или други тешки последици или делото е сторено од страна на повеќе лица или на особено суров или понижувачки начин, сторителот ќе се казни со затвор најмалку четири години. (3) Тој што друг ќе присили на обљуба со сериозна закана дека за него или за нему блиско лице ќе открие нешто што би му наштетило на неговата чест и углед или дека ќе предизвика друго тешко зло, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години. (4) Тој што во случаите од ставовите 1, 2 и 3 ќе изврши само друго полово дејствие, ќе се казни за делото од став 1 со затвор од шест месеци до пет години, за делото од став 2 со затвор од една до десет години, а за делото од став 3 со затвор од три месеци до три години (Османи, 2015).

Додека со измените одобрени кон средината на минатата година, член 186 или Полов напад и силување вклучува: (1) Тој што спротивно на јасно изразена волја на друг, проценета во контекст на околностите на случајот, врз него ќе изврши полов однос или друго со него изедначено полово дејство, што се состои во вагинална, анална или пенетрација со кој било дел од телото или предмет, или ќе наведе друго лице без неговата согласност да изврши полов однос или друго полово дејство со трето лице,

[3] Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, Istanbul, 11.V.2011

[4] Кривичен законик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 80/1999; 48/2001; 4/2002; 16/2002; 43/2003; 19/2004; 40/2004; 81/2005; 50/2006; 60/2006; 73/2006; 87/2007; 7/2008; 139/2008; 114/2009; 51/2011; 51/2011; 135/2011; 185/2011; 142/2012; 143/2012; 166/2012; 55/2013; 82/2013; 14/2014; 27/2014; 28/2014; 41/2014; 41/2014; 115/2014; 132/2014; 160/2014; 199/2014; 196/2015; 226/2015; 97/2017; 170/2017; 248/2018; 36/2023; 188/2023)

или да изврши полово дејство врз себе си, ќе се казни со затвор од една до осум години; (2) Ако делото од ставот (1) на овој член е сторено со дете кое наполнило 15 години, сторителот ќе се казни со затвор од најмалку три години; (3) Ако делото од ставот (1) на овој член е сторено со примена на сила или закана врз друг дека непосредно ќе нападне врз неговиот живот или тело или врз животот или телото на нему блиско лице, сторителот ќе се казни со затвор од три до десет години; (4) Со казната од ставот (3) на овој член ќе се казни и тој што делото од ставот (1) на овој член ќе го изврши врз друг со сериозна закана дека за него или за нему блиско лице ќе открие нешто што би му наштетило на неговата чест и углед или дека ќе предизвика друго тешко зло; (5) Ако делото од ставовите (3) и (4) на овој член е сторено врз дете кое наполнило 15 години, сторителот ќе се казни со затвор најмалку осум години; (6) Ако поради делото од ставовите од (1) до (5) на овој член настапила тешка телесна повреда, смрт или други тешки последици или делото е сторено од страна на повеќе лица или на особено суров или понижувачки начин или од омраза, сторителот ќе се казни со затвор најмалку десет години или со доживотен затвор; (7) Тој што во случаите од ставовите од (1) до (5) на овој член ќе изврши само друго полово дејствие кое не се состои во вагинална, анална или орална пенетрација, ќе се казни за делото од ставот (1) на овој член со затвор од шест месеци до три години, за делото од ставот (2) на овој член со казна затвор од една до три години, за делото од ставовите (3) и (4) на овој член со казна затвор од една до пет години, и за делото од ставот (5) на овој член со казна затвор од една до десет години; (8) Ако делото од ставот (1) на овој член е сторено од страна на сегашен или поранешен брачен другар или интимен партнер, ќе се казни со затвор од најмалку три години; (9) Ако делото од ставот (3) на овој член е сторено од страна на сегашен или поранешен брачен другар или интимен партнер ќе се казни со затвор од најмалку пет години.[5]

2.1 Компаративна анализа помеѓу „Силување“ и „Сексуален напад“

Ако го анализираме, ќе забележиме дека првично, овој член вклучуваше само пет параграфи, а сега на него се додадени уште четири параграфи, со што се инкриминираат дејствијата од ставовите 3 и 4 против дете кое наполнило 15 години (став 5) и исто така криминализирање на сексуалното насилство во рамките на семејното насилство (став 8 и 9). Исто така, и во овој и во следните членови ќе видиме замена на граничната возраст од 14 години за деца на возраст од 15 години.

Во претходниот член, дејствието беше само именувано како сексуално дејствие без да се даде појаснување, а тоа доведе до потреба од толкување за да се утврди што всушност се смета за сексуален акт, или кои делови од сексуалниот чин се криминализирани или дали сексуалниот чин се врши само преку пенетрација или може да биде од различни форми и начини. Оттука, се појави потреба од дефинирање на половиот чин во Кривичниот законик, и не само преку коментари од правната наука. Сега, во членот Полов напад и силувањето се дефинира како: „ полов однос или друго со него изедначено полово дејство, што се состои во вагинална, анална или пенетрација со кој било дел од телото или предмет“. Значи имаме спецификација за тоа кои дејствија ќе се сметаат за сексуални злосторства.

Во овој член имаме и инкорпорирање на трето лице, значи не се однесува само на принуда на жртвата во сексуален однос или друг сексуален чин, туку и случаи кога сторителот ќе ја принуди жртвата на сексуален однос или друга сексуална дејствува со трето лице или врз себе, кои форми не ги гледаме во претходните написи.

Голема промена забележуваме и на кривичните санкциите со нивното намалување. Со тоа првиот став од затворска казна од 3 до 10 години затвор, санкцијата е намалена на 1 до 8 години затвор. Во вториот став, кој претставува квалификуван облик на делото, од казната со најмалку десет години затвор, драстично се намалува

---

[5] Закон за изменување и дополнување на Кривичниот законик, Службен весник на РСМ 188/2023).

на најмалку три години затвор. Во третиот став од најмалку 4 години затвор поради отежнувачки околности, но сега за истите околности сега сторителот може да се казни од 3 до 10 години затвор. За разлика од горенаведените случаи, во четвртиот став, кој во претходните членови се смета за најлесен облик на ова кривично дело и се казнува со затвор од 6 месеци до 5 години, во позитивните членови не се смета за најлесна форма, бидејќи дејствието од став 3 се санкционира исто, односно од 3 до 10 години затвор. Петтиот став од членот „Силување“, а седмиот став од делото „Полов напад и силување“, кои се однесуваат на полесна форма на делото (друг сексуален чин), се прикажани пониски санкции.

Оваа измена направена во Кривичниот законик ќе влијае и од процедурален аспект на третманот на овие кривични дела. Тоа е затоа што до сега, кога се поведуваше случај за силување пред судот, за да биде казнет сторителот за преземеното дејствие, жртвата мораше физички да се спротивстави. Отпорот што го дала жртвата морал да биде сериозен и траен, кривичното дело не постоело доколку лицето не ги вложило сите сили за да го спречи извршувањето на делото (Камбовски & Тупанчевски, 2011). Но, бидејќи секој од нас е различен, начинот на кој реагираме на кривично дело е исто така различен, така што сите жртви на силување не можат физички да се спротивстават и ако не престанат да се спротивставуваат, некои од нив не преземаат ништо, но ова не значи дека сексуалната врска е доброволна. Затоа, оваа промена беше многу неопходна, особено во процедурален аспект.

3. Измени во членот 187 од Кривичниот законик

Членот 187 во Кривичниот законик пред измените беше именуван како „Обљуба врз немоќно лице“, додека сега овој член се именува како „Полова злоупотреба на немоќно лице“. Претходниот член вклучуваше: (1)Тој што врз друг ќе изврши обљуба, злоупотребувајќи го душевното заболување, душевната растроеност, немоќта, заостанатиот душевен развој или друга состојба поради која тоа лице е неспособно за отпор, ќе се казни со затвор најмалку осум години. (2) Ако поради делото од став 1 настапила тешка телесна повреда, смрт или друга тешка последица или делото е сторено од страна на повеќе лица, на особено суров или понижувачки начин, сторителот ќе се казни со затвор најмалку десет години или со доживотен затвор. (3) Тој што во случаите од ставовите 1 и 2 ќе изврши само друго полово дејствие, ќе се казни за делото од став 1 со затвор од три години до пет години, а за делото од став 2 со затвор од три години до десет години.

Додека според позитивниот член 187 од Кривичниот законик на Македонија е утврдено: (1) Тој што ќе изврши полов однос или друго со него изедначено полово дејство што се состои во вагинална, анална или орална пенетрација со кој било дел од телото или предмет, или ќе го наведе да изврши полов однос или друго полово дејство со трето лице, или да изврши полово дејство врз себе си, злоупотребувајќи го душевното заболување, душевната растроеност, немоќта, заостанатиот душевен развој, физичката попреченост или друга состојба на немоќ на тоа лице, ќе се казни со затвор од најмалку четири години; (2) Ако делото од ставот (1) на овој член е сторено спрема дете кое наполнило 15 години, сторителот, ќе се казни со затвор од најмалку осум години; (3) Ако делото од ставот (1) на овој член е сторено со примена на сила или закана врз друг дека непосредно ќе нападне врз неговиот живот или тело или врз животот или телото на нему блиско лице, сторителот ќе се казни за делото од ставот (1) на овој член со затвор од најмалку пет години, а за делото од ставот (2) на овој член со најмалку десет години; (4) Ако поради делото од ставовите (1), (2) и (3) на овој член настапила тешка телесна повреда, смрт или друга тешка последица или делото е сторено од страна на повеќе лица на особено суров или понижувачки начин, сторителот ќе се казни со затвор од најмалку десет години или со доживотен затвор; (5) Ако сторителот на делото од ставовите (1), (2) и (3) на овој член изврши само друго полово

дејствие кое не се состои во вагинална, анална или орална пенетрација, ќе се казни со затвор од една до пет години.

3.1 Компаративна анализа помеѓу „Обљуба брз немоќно лице“ со „Полова злоупотреба на немоќно лице“

Уште во вториот член од поглавјето Кривични дела против половата слобода и половиот морал, гледаме прецизно дефинирање на сексуалниот однос, но и на другите полови дејствија и отстранување на терминот силување. Но, тоа е отстрането и од карактеристиките на жртвата, неможноста за приговор, па во овој член не го наоѓаме. Исто така, овој член е проширен со дополнителен став (став 3), преку кој се криминализира употребата на сила и загрозувањето по животот и телото на жртвата или блиско лице.

Што се однесува до санкционирањето на овој член, и овде гледаме намалување на казната. Така, претходниот член го казнуваше половиот чин со немоќно лице со затворска казна од најмалку 8 години, додека сегашниот член казнува полов однос или друго полово дејство со најмалку 4 години затвор. Од најмалку 10 години затвор за извршување на ова кривично дело против дете кое наполнило 14 години, казната е намалена на најмалку 8 години затвор за кривично дело сторено против дете кое наполнило 15 години. Санкцијата која во двата члена остана непроменета и претставува квалификуван облик на кривичното дело или отежнувачка околност е тешките последици на кривичното дело кое и во двата случаи се казнува од 10 години до доживотен затвор.

4. Измени во членот 188 од Кривичниот законик

Членот 188 од Кривичниот законик е член со кој е регулирано едно многу деликатно прашање кое е поврзано со сексуалните односи со дете кое го нема потребната возраст или зрелост за да даде согласност за сексуални односи. Станува збор за член кој го криминализира сексуалниот однос без да се води сметка за волјата на детето, бидејќи се смета дека на таа возраст не може да се даде согласност за сексуален однос. Претходниот член беше насловен како „Полов напад врз малолетник кој не наполнило 14 години“, но по промените овој напис е насловен како „Силување на дете кое не наполнило 15 години“.

Согласно претходниот член 188 се предвидени овие ставови: (1) Тој што ќе изврши обљуба или друго полово дејствие врз малолетник кој не наполнил 14 години, ќе се казни со затвор од најмалку осум години; (2) Ако делото од став 1 го изврши крвен сродник во права линија или брат, односно сестра, наставник, воспитувач, посвоител, старател, очув, маќеа, лекар или друго лице со злоупотреба на својата положба или при вршење семејно насилство, ќе се казни со затвор најмалку десет години; (3) Со казната од став 2 ќе се казни и тој што делото од став 1 ќе го стори со малолетник кој не наполнил 14 години со злоупотреба на неговото душевно заболување, душевна растроеност, немоќ, заостанат душевен развој или друга состојба поради која е неспособен за отпор; (4) Ако поради делата од ставовите 1 и 2 настапила тешка телесна повреда, смрт или други тешки последици или делото е сторено од страна на повеќе лица или на особено суров или понижувачки начин, сторителот ќе се казни со затвор најмалку десет години; (5) На сторителот на делото од ставот (2) на овој член судот ќе му изрече забрана за вршење на професија, дејност или должност под условите од членот 38-б од овој законик. Кривичен законик на РМ, бр. 37/1996.

Но, според членот одобрен во 2023 година, кој го дефинира кривичното дело Силување на дете кое не наполнило 15 години, дејствија како што се: (1) Тој што ќе изврши полов однос или друго со него изедначено полово дејство што се состои во вагинална, анална или орална пенетрација, со кој било дел од телото или предмет во телото врз дете кое не наполнило 15 години, ќе се казни со затвор најмалку осум години;

(2) Тој што делото од ставот (1) на овој член го изврши со употреба на сила или закана дека непосредно ќе нападне врз неговиот живот или тело или врз животот или телото на нему блиско лице, или спрема немоќно дете кое не наполнило 15 години, ќе се казни со затвор од најмалку десет години; (3) Ако поради делото од ставовите (1) и (2) на овој член настапила тешка телесна повреда, смрт или други тешки последици, или делото е сторено од страна на повеќе лица или на особено суров или понижувачки начин или од омраза, сторителот ќе се казни со затвор најмалку десет години или со доживотен затвор; (4) На сторителот на делото од ставовите (1), (2) и (3) на овој член судот ќе му изрече забрана за вршење на професија, дејност или должност под условите од членот 38-б од овој законик; (5) Ако сторителот изврши друго полово дејствие што не се состои во вагинална, анална или орална пенетрација, со кој било дел од телото или предмет во телото, ќе се казни со најмалку три години.

4.1 Компаративна анализа помеѓу „Полов напад врз малолетник кој не наполнило 14 години“ и „Силување на дете кое не наполнило 15 години“

Со одобрување на измените, законодавната власт одобри и суштинска промена на кривичното дело Полов напад врз малолетник кој не наполнил 14 години, односно 15 години. Со тоа зголемување на законската граница на давање согласност за сексуални односи. Исто така, овој член во својата примена го вклучува спецификацијата на дефиницијата за сексуален чин.

Осудувањето на ова кривично дело отсекогаш било во интерес на општеството, токму поради последиците кои произлегуваат од ова кривично дело, а кои често се непоправливи за жртвата. Општеството често оди до крајност и бара сторителите на овие злосторства да бидат осудени на смрт или дури и мачени. Но, претходниот член го санкционираше ова дело со најмалку 12 години затвор, додека сега ова дејство се казнува со најмалку 8 години затвор. Гледаме 4 години намалување на законскиот минимум. Намалување гледаме и кај осудените од став 2 (претходниот член) и став 3 (сегашниот член кој е еквивалентен на став 2), бидејќи од казната од 15 години до доживотен затвор што беше предвидена за отежната околност како за начинот на кој е сторено кривичното дело сега за истото дело сторителот ќе се казни со затвор од најмалку 10 години до доживотен затвор.

5. Измени во членовите 189 и 190 од Кривичниот законик

Членот 189 се однесува на кривичното Обљуба со злоупотреба на положбата, а членот 190 се однесува Задоволување на полови страсти пред друг. Во овие два члена не гледаме разлика во однос на содржината, правната форма или санкционирањето на казната, освен што ставот 4 е додаден на членот 189, во кој е предвидено дека судот ќе ја изрече и казната од член 33 став 6.

6. Дополнување на Кривичниот законик со член 190-а

Со одобрените измени се додаде и кривично дело поврзано со сексуално вознемирување. Член 190-а, Сексуално вознемирување, ќе овозможи гонење на овие дејствија: (1) Тој што со вербално, невербално или физичко дејство, како и преку користење електронски средства за комуникација кое имаат директно или индиректно, реално или симболично значење на наведување, непристојна понуда, намамување, изразување сексуална страст или друго дејство кое јасно потсетува на сексуален однос или други со него изедначени сексуални дејства, и со тоа ќе го повреди неговото достоинство, предизвикувајќи чувство на непријатност, навреденост, понижување или страв, ќе се казни со парична казна или со затвор до една година; (2) Тој што ќе го стори делото од ставот (1) на овој член спрема лице што му е подредено или спрема него се наоѓа во однос на зависност, друго лице на работа или на јавно место или лице што е

ранливо поради возраст, болест, попреченост, зависност од droги, бременост или тешки телесни или душевни пречки ќе се казни со казна затвор од шест месеци до три години. (Раткоцери & Метај, 2023).

7. Измени во членовите 191, 191-а, 192, 193, 193-а, 193-б, 194 од Кривичниот законик

Кривичниот законик со последните измени не предвидува промена на останатите кривични дела во поглавјето Кривични дела против половата слобода и половиот морал на нивната содржина. Значи кривичните дела Посредување во вршење на проституција (член 191), Прикажување на порнографски материјал на малолетник (член 193), Производство и дистрибуција на детска порнографија (член 193-а), Намамување на обљуба или друго полово дејствие на малолетник кој не наполнил 14 години (член 193-б) и Родоскврнавење (член 194) остануваат непроменети. А два члена се бришат со неодамнешните измени, па Детската порнографија или член 191-а и Подведување и овозможување на полови дејствија или член 192 повеќе не се дел од Кривичниот законик на Северна Македонија.

Заклучок

Прилагодувањето на Кривичниот законик кон Истанбулската конвенција беше од витална потреба за казнениот систем на Република Северна Македонија, од причина што имаше несовпаѓање помеѓу Кривичниот законик и потребите на општеството во овој поглед. Затоа, мислам дека треба да се поздрави и поддржи иницијативата, што е можно повеќе да се ажурира со современото кривично законодавство. Овие измени беа особено неопходни за кривичното дело „Силување“, бидејќи практиката покажа дека претходниот член овозможи голема (темна) бројка силувања поради тоа што жртвите мораа да докажат физички отпор, постојана борба против силувачот за да можат да бара правда за себе. Ова со последните измени е елиминирано и секоја жртва, без разлика дали физички се борела или не, доволно е да нема изразено волја за сексуален однос за да бара правда.

Членот 188 претставува многу деликатно дело, а пред сè, овој член ги казнува и педофилите. Затоа мислам дека зголемувањето на старосната граница од 14 на 15 години не претставува соодветна промена. Затоа што возраста е претставена како критериум за да се утврди дали сексуалниот интерес или вклученост се претставени како педофилско нарушување. Во западните општества, дијагнозата на педофилско нарушување бара лицето да има 16 години или повеќе и најмалку 5 години да е постаро од детето кое е предмет на фантазии или сексуална активност (Levert & Tenberg, 2023). Што се однесува до намалувањето на казната, мислам дека наместо да се фокусираме на затворската казна на педофилите, треба да им обезбедиме соодветен третман покрај оваа казна, за кога тие луѓе ќе се реинтегрираат во општеството, да не чувствуваат за децата кои не влегле во адолесценција.

И ако мислам дека ни треба многу работа кога се однесува на кривичните сексуални дела, бидејќи во социјален аспект сè уште се третираат како табу тема, а оваа влијае и во правен аспект. Затоа освен промените на Кривичниот законик беа од голема потреба за нашето општество но не треба тука да застане борбата против овие кривични дела кои допираат на кои влијаат на достоинството, физичкиот и моралниот интегритет на една личност.

Користена литература

C. J. Smith. (1974). History of Rape and Rape Laws. Women Lawyers Journal. https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/history-rape-and-rape-laws

Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, May 11, 2011, https://rm.coe.int/168008482e

Ismail Zejneli. (2007). E Drejta Penale.

Kyla Bishop. (2018, April 15). A Reflection on the History of Sexual Assault Laws in the United States. The Arkansans Journal of Social Change and Public Service. https://ualr.edu/socialchange/2018/04/15/reflection-history-sexual-assault-laws-united-states/#:~:text=The%20Code%20of%20Hammurabi%2C%20one,rapere%2C%20or%20%E2%80%9Cseize%E2%80%9D.

Nghiem L. Nguyen. (2006). Roman Rape: An Overview of Roman Rape Laws from the Republican Period to Justinian's Reign. Michigan Journal of Gender and Law. https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1084&context=mjgl

Rhiannon Graybill. (2022). Sexual Violence and the Hebrew Bible. Oxford Bibliographies. https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780195393361/obo-9780195393361-0293.xml#:~:text=Key%20texts%20for%20scholarship%20on,3%2C%20and%20Ezekiel%2016%20and

Shelby Levert & Gilian Tenberg. (2023). Recent Advances in the Neuropsychology of Pedophilia. Sexual Offending Theory Research and Prevention. https://www.researchgate.net/publication/375430841_Recent_advances_in_the_neuropsychology_of_pedophilia?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6Il9kaXJlY3QiLCJwYWdlIjoiX2RpcmVjdCJ9fQ

Usman Muhammad Maunde & Ibrahim Musa Bilal. (2021). The Concept of rape and its Punishment in the Eye of Islam. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/354248066_The_Concept_of_Rape_and_its_Punishment_in_the_Eye_of_Islam#:~:text=Rape%20is%20completely%20forbidden%20in,Rape%20falls%20into%20both%20categories

Vesel Latifi. (2004). Kriminalistika. Universiteti i Prishtinës.

Zejneli, Ismail. E Drejta Penale. Tetovë: 2007.

Африм Османи (2015). Кривичен законик на Република Македонија, Фрукан ИСМ.

Ведије Раткоцери & Албана Метај. (2023). Семејното насилство во призмата на правото. Универзитетот на Југоисточна Европа.

Владо Камбовски & Никола Тупанчевски. (2011). Кривично право: општ дел. Правен факултет “Јустиниан први”.

Закон за изменување и дополнување на Кривичниот законик, Службен весник на на Република Северна Македонија (2023). https://www.slvesnik.com.mk/Issues/75a2a79bf50f4420a995d414a3bb73f1.pdf

Кривичен законик на РМ, Службен весник на Република Северна Македонија (1996). https://www.slvesnik.com.mk/Issues/90E0B29D702D49A48DBCC2239374B927.pdf